

Posudek školitele

Miloslav Macela, Čeněk Šlégl (1899-1970). Konfrontace umělce s dvěma totalitními režimy, Rigorózní práce FF UK, Praha 2010, 147 str.+přílohy.

Téma, které si kol. Macela zvolil, je velice zajímavé a i přes svou konkrétnost nadčasové. Životní osudy herce, divadelního podnikatele a režiséra Čenka Šléglu doposud nebyly zpracovány, pokud se objevuje, tak spíše jako vedlejší postava v příbězích svých slavnějších a oblíbenějších kolegů Vlasty Buriana a Jaroslava Marvana. V jeho případě můžeme sledovat problém, který měli oni i valná část dalších exponovaných protektorátních herců společný – tedy pohybování se populárních osobností na tenkém ledu v době nesvobody. V případě Čenka Šléglu však bezesporu došlo k prolomení tohoto tenkého ledu. Rigorózní práce mapuje jeho životní osudy celkově, velice zajímavě rekonstruuje jeho umělecké počátky a napravuje řadu omylů, které se k jeho jménu váží, ale zaměřuje se především právě na kritické protektorátní období, přičemž nabízí i vysvětlení motivací některých Šléglových více než problematických aktivit. Přiblíženy jsou i jeho poválečné osudy, trestněprávní i existenční dohra válečných let.

M. Macela přistoupil ke svému úkolu velmi poctivě a pečlivě. Vycházel z nepřeberného množství relevantních titulů, a to jak historiografických, tak uměnovědných, a pochopitelně i z memoárů. Stejně zodpovědně se věnoval i archivnímu výzkumu, i když se mnohdy muselo jednat vpravdě o mravenčí práci. Je tedy možno konstatovat, že heuristická příprava byla zvládnuta vynikajícím způsobem. I členění práce je velmi vhodné, jedná se o kombinaci přístupu chronologického a věcného, přičemž každý pojednávaný problém je uveden adekvátně a s nepopiratelnou erudicí.

Otázkou spíše do diskuse je interpretační rovina některých otázek, resp. odpovědí. Je pravdou, že řada herců si za protektorátu „zadala“, míra provinění proti národní cti byla různá, stejně tak jako byly různé a mnohdy podle různých metrů měřené tresty, které následovaly. Je nezpochybnitelné, že Čeněk Šlégl si zadal velmi a byl uměleckým světem ostrakizován již v době protektorátu. Snad k jeho následnému totálnímu zavržení mohlo přispět i to, že ve své umělecké tvorbě nikdy nepředstavoval výrazně kladný typ, vedle plejády zlotřilců bychom kladného hrdinu nebo alespoň psychologicky složitější roli hledali jen obtížně. Čeněk Šlégl nepůsobil sympaticky, kladné emoce vyvolával asi jen stěží. Znárodněná zábava jeho typ jistě oželela, stejně jako typ kulturní produkce, na níž se podílel. Stanovit míru jeho provinění je vedle otázky právní především problém morální. Šlégl se podílel na řadě produkcí, jimiž ovlivňoval veřejnost, a to v duchu antisemitském, protilondýnském, proněmeckém, a to jako

interpret i jako autor. Na druhou stranu se nepodařilo potvrdit, že by byl udavačem a někoho přímo poškodil, přestože se s lidmi z gestapa i SD bezpochyby i privátně stýkal. Byl členem Vlajky, podílel se na činnosti Kožíškova kolaborantského salónu, stýkal se s aktivistickými novináři, ale opět touto aktivitou patrně nikoho bezprostředně nepoškodil. Na osoby veřejně činné bývají kladeny vyšší nároky, neboť ať chtějí nebo ne, jsou společenskými vzory, zároveň na ně jsou tvořeny větší tlaky, aby se je jako lidi veřejně aktivní podařilo získat ve prospěch ideologie či režimu, který usiluje o ovládnutí společnosti. Je to riziko profese, stejně, jako u řady dalších. M. Macela vysvětluje všechny Šléglovy pronacistické aktivity tím, že chránil svého židovského zetě, dceru a posléze vnučku. Z textu jsem nabyla dojmu, že to považuje za důvod relevantní. Je otázkou spíše do diskuse, než předmětem mé kritiky, zda osobní, rodinné důvody jsou dostatečným důvodem pro chování, jež je obecně zavrženíhodné. Nesporným faktem zůstává, že Šléglov souhlas s židovskou známostí své mladičké dcery, stejně jako s následným smíšeným sňatkem, který byl uzavřen v protektorátu, je důkazem o tom, že nebyl antisemitou ve svém praktickém životě. Výraznější interpretační konsekvence o jeho názorech však asi na základě tohoto příkladu nastínit nelze.

Rigorózní práce o Čeňku Šléglovi je velice kvalitní, založená na detailní heuristice, dobře rozvržená a zvládnutá výborně i po formální stránce. Plně ji doporučuji k obhajobě.

Praha, 26. dubna 2010

Doc. PhDr. Jana Čechurová, PhD